

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

- **10:50 - 11:00:** Σύνδεση με την πλατφόρμα **ZOOM**
- **11:00 - 11:15:** Χαιρετισμός από την κ. **Μαρία Κουρκουρίκα**, Πρόεδρο του ΔΣ της Ε.Ε.Μ.Ε., τον Δρ **Νίκο Ανδρίκο**, Επίκουρο Καθηγητή του Τμήματος Μουσικών Σπουδών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και καλωσόρισμα / παρουσίαση των εισηγητών από την επικεφαλής της Ομάδας της Ε.Ε.Μ.Ε. για τα Μουσικά Σχολεία κ. **Ανθούλα Κολιάδη - Τηλιακού**
- **11:15 - 11:45:** Εισήγηση του κ. **Περικλή Παπαπετρόπουλου**. Τίτλος: **“Η διδασκαλία του ταμπουρά και της παραδοσιακής μουσικής μέσα από την προφορικότητα”**
- **11:45 - 12:15:** Εισήγηση του κ. **Στέλιου Κατσιάνη**. Τίτλος: **«Ο ταμπουράς ως όργανο αναφοράς της παραδοσιακής μουσικής στα Μουσικά Σχολεία»**
- **12:15 - 12:45:** Εισήγηση του κ. **Σπύρου Σιάσου**. Τίτλος: **“Διδακτικές προσεγγίσεις στο μάθημα του ταμπουρά στα Μουσικά Σχολεία”**
- **12:45 - 13:15:** Εισήγηση του κ. **Αλέξανδρου Καψοκαβάδη**. Τίτλος: **“Μουσικά «όργανα» ή μουσικοί «οργανισμοί»...; Ο ταμπουράς ως αυτόνομη πολιτισμική οντότητα”**
- **13:15 - 14:00:** Γενική Συζήτηση - Σύντομες ανακοινώσεις της Ομάδας

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ

11:15 - 11:45: Περικλής Παπαπετρόπουλος - Μουσικός

“Η διδασκαλία του ταμπουρά και της παραδοσιακής μουσικής μέσα από την προφορικότητα”

Στη συγκεκριμένη παρουσίαση γίνεται μια εκ βαθέων και “από καρδιάς” κατάθεση και περιγραφή σημαντικών πτυχών της διδασκαλίας του οργάνου, η οποία πηγάζει μέσα από την μακρόχρονη διδακτική εμπειρία του εισηγητή σε Μουσικά Σχολεία, αλλά και από την καλλιτεχνική του υπόσταση, καθώς και τη βιωματική του σχέση με την ίδια τη μουσική. Επιπλέον, θα αναφερθούν ζητήματα που άπτονται μιας γενικότερης νέας νοοτροπίας στη διδασκαλία της μουσικής, η οποία πολλές φορές μπορεί να οδηγήσει σε λανθασμένες τεχνικές, αλλά και παρανόηση του βαθύτερου νοήματος της διδασκαλίας του οργάνου.

Γεννήθηκε στην Αθήνα και μεγάλωσε στο Ηράκλειο Κρήτης. Γνώρισε την Κρητική μουσική παράδοση και στην ηλικία των 16 ετών συμμετείχε σε πανηγύρια ως μέλος του συγκροτήματος του Ψαραντώνη παίζοντας λαούτο και μπουλαρί. Ξεκίνησε να ασχολείται με τη μουσική στα δεκάξι του, με δάσκαλο τον Ross Daly, και σπούδασε δίπλα του σάζι και ταμππούρ ενώ ταυτόχρονα έγινε μόνιμος συνεργάτης του στο μουσικό του εργαστήριο «Λαβύρινθος». Ως μέλος του «Λαβύρινθου» συμμετείχε σε συναυλίες, ηχογραφήσεις και τηλεοπτικές παραγωγές στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Εκτός από την καλλιτεχνική του δραστηριότητα στον «Λαβύρινθο», συμμετείχε επίσης στο μουσικό σχήμα «Passed Isolated», στο συγκρότημα «Γράμμα από την Πόλη» και στο συγκρότημα του Στέλιου Πετράκη. Έχει επίσης συνεργαστεί με κορυφαίους μουσικούς διαφόρων μουσικών παραδόσεων από το εξωτερικό και την Ελλάδα (π.χ. Mehmet Erenler, Talip Ozkan, Paco Penia, Djamchid Chemirani, Kabul Ensemble, Huun-Huur-Tu, Naseer Shamma, Dariush Talai, Hamid Reza Khabbazi, Pedram Kahavar-Zamini, Dhruva Ghosh, Rufus Cappadocia, Βασίλη Σούκα, Κώστα Μουντάκη, Ψαραντώνη, Νίκο Σαραγούδα, Χρόνη Αηδονίδη, Δόμνα Σαμίου, Σωκράτη Σινόπουλο κ.ά.). Από το 2004 διδάσκει σάζι στο Ωδείο Αθηνών και πραγματοποιεί συναυλίες με τη δική του ομάδα «Saz Grubu». Δίδαξε στο Πειραματικό Μουσικό Σχολείο Παλλήνης, στο μουσικό Εργαστήριο «Λαβύρινθος» και στην Κοινότητα Διάδοσης Παραδοσιακής Μουσικής. Έχει πολλούς καταξιωμένους μαθητές που σήμερα αποτελούν τους πλέον αναγνωρισμένους σολίστ παραδοσιακών οργάνων στην Ελλάδα. Έχει ηχογραφήσει 2 σόλο άλμπουμ και έχει ιδρύσει μια ορχήστρα παικτών σάζι, που παίζει μουσική από την Τουρκία, την Ελλάδα και την Βουλγαρία.

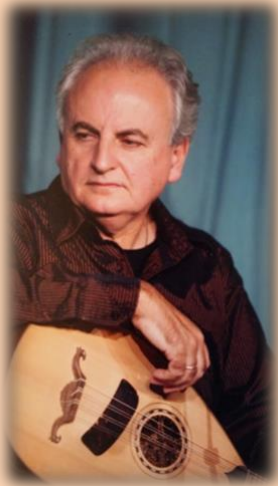
11:45 - 12:15: Στέλιος Κατσιάνης - μουσικός και δάσκαλος ταμπουρά και λαούτου

«Ο ταμπουράς ως όργανο αναφοράς της παραδοσιακής μουσικής στα Μουσικά Σχολεία»

Στην παρούσα εισήγηση αρχικά θα γίνει αναφορά στη δημιουργία του θεσμού των Μουσικών Σχολείων, καθώς και στην ανάπτυξη των τομέων της παραδοσιακής και ευρωπαϊκής μουσικής. Θα αναλυθούν επίσης α) ζητήματα που αφορούν τον καθορισμό της έννοιας του “οργάνου αναφοράς” και β) οι λόγοι επιλογής του ταμπουρά ως όργανο αναφοράς της παραδοσιακής μουσικής. Επιπλέον, θα γίνει μνεία στις διάφορες ονομασίες του ταμπουρά, μια ιστορική αναδρομή της διδασκαλίας του οργάνου στο Πειραματικό Μουσικό Γυμνάσιο-Λύκειο Παλλήνης για να φτάσουμε στην παρουσία του ταμπουρά στη σύγχρονη μουσική πραγματικότητα. Αναφορικά με τη διδασκαλία του ταμπουρά θα

αναλυθούν τα εξής θέματα: α) η τοποθέτηση δεσμών-μπερντέδων, βυζαντινή θεωρία και θεωρία των μακαμιών, διαστήματα, ρυθμική συνοδεία, ιδιωματικές πενιές, ρεπερτόριο, β) η διδασκαλία της προφορικής παράδοσης στο χώρο του σχολείου, βοηθητικά μέσα-εργαλεία, ανάγκη ύπαρξης μεθόδου ταμπουρά - φάσεις δημιουργίας της, γ) εφαρμογή του προγράμματος σπουδών του ταμπουρά, δ) αξιολόγηση των μαθητών, ε) αποτίμηση της διδασκαλίας του ταμπουρά στην εκπαίδευση, απόφοιτοι μουσικών σχολείων και στ) η διδασκαλία του ταμπουρά στα τμήματα Μουσικών Σπουδών των Πανεπιστημίων ως συνέχεια της διδασκαλίας του στα Μουσικά Σχολεία. Τέλος, κατατίθενται προτάσεις για τη διδασκαλία του ταμπουρά ως ατομικό μάθημα, για την έγκαιρη πρόσληψη προσωπικού & την πρόσληψη εμπειροτεχνών, καθώς και τη συνέχιση της διδασκαλίας του υποχρεωτικού ταμπουρά και στην Α΄ Λυκείου.

Ο Στέλιος Κατσιάνης γεννήθηκε στα Δολιανά Αρκαδίας, όπου πέρασε τα παιδικά και

εφηβικά του χρόνια. Κατάγεται από οικογένεια παραδοσιακών μουσικών και είχε πρώτο δάσκαλο τον πατέρα του. Συμμετείχε ως μουσικός στα μουσικά δρώμενα (πανηγύρια, γλέντια, γάμους κ.α.) της Αρκαδίας και του Μοριά. Φοίτησε στη σχολή του συλλόγου προς διάδοσιν της Ελληνικής μουσικής του Σίμωνα Καρά για έξι χρόνια, έχοντας δασκάλους το Σίμωνα Καρά, το Μάριο Μαυροειδή και τη Θεοδώρα Βάρσου. Ήταν μέλος της ορχήστρας του συλλόγου παίζοντας ούτι, πολιτικό λαούτο και ταμπουρά. Σήμερα έχει αναλάβει την διδασκαλία του λαούτου και του ταμπουρά στη σχολή. Έχει σπουδάσει θεωρητικά της Ευρωπαϊκής μουσικής και γνωρίζει Βυζαντινή μουσική. Είναι καθηγητής του ταμπουρά και του λαούτου στο Πειραματικό Μουσικό Γυμνάσιο - Λύκειο Παλλήνης από το 1989.

Από το 2021 διδάσκει στο Μουσικό Σχολείο Αθηνών. Είναι επίσης ένας από τους συγγραφείς της μεθόδου του ταμπουρά που διδάσκεται στα παραπάνω σχολεία. Έχει συμμετάσχει σε πάρα πολλές συναυλίες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό (Αμερική, Γαλλία, Βέλγιο, Ισπανία, Αζερμπαϊτζάν κ.ά.) με τους σπουδαιότερους μουσικούς και τραγουδιστές της Ελλάδας. Είναι μόνιμος συνεργάτης του Αρχείου Ελληνικής Μουσικής στις συναυλίες σε όλη την Ελλάδα (Μέγαρο μουσικής, Ηρώδειο, Κύπρο, και στο εξωτερικό σε προγράμματα υπό την αιγίδα της UNESCO) και συμμετέχει σε όλες τις ηχογραφήσεις του. Έχει παρουσιαστεί σε πολλές μουσικές εκπομπές στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο. Στη δισκογραφία έχει συμμετάσχει σε εκατοντάδες ηχογραφήσεις τραγουδιών. Έχει παίξει λαούτο σε όλη τη σειρά της FM records «Έλληνες Ακρίτες» με τραγούδια απ' όλη την Ελλάδα. Έχει παίξει λαούτο και ταμπουρά σε όλη τη σειρά της FM records «Ελληνικά Παραδοσιακά Όργανα». Είναι δημιουργός της παραδοσιακής ορχήστρας «Θρία» του δήμου Ασπροπύργου, στην οποία υπήρξε μουσικός διευθυντής και ενορχηστρωτής. Το 2012 συμμετείχε ως σολίστ στη συναυλία που διοργάνωσε το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών για τους Έλληνες δεξιοτέχνες του λαούτου.

12:15 - 12:45: Σπύρος Σιάσος - Καθηγητής ταμπουρά στο Μουσικό Σχολείο Ιλίου

“Διδακτικές προσεγγίσεις στο μάθημα του ταμπουρά στα Μουσικά Σχολεία”

Βασικός σκοπός της εισήγησης είναι να προτείνει τρόπους σύνδεσης της Θεωρίας του μαθήματος της Ελληνικής Παραδοσιακής Μουσικής με το υποχρεωτικό πρακτικό μάθημα του ταμπουρά, καθώς και να απαντήσει σε τρία βασικά ερωτήματα: το γιατί, το πώς, και το τι αποτελέσματα επιφέρει αυτή η σύνδεση. Σε αυτό το πλαίσιο, θα παρουσιαστεί ένα Μοντέλο Διδασκαλίας για τον ταμπουρά, το οποίο στηρίζεται αφενός μεν στην προφορικότητα της μουσικής παράδοσης και αφετέρου δε σε σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους που εναρμονίζονται με τη φιλοσοφία των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών για τα Μουσικά Σχολεία. Επίσης, θα επιχειρηθεί μία τυποποίηση της οργανοχρησίας του ταμπουρά μέσα από συγκεκριμένους κανόνες των θέσεων του αριστερού χεριού και των πενιών του δεξιού χεριού (θέσεις-άρσεις). Καταληκτικά, θα παρουσιαστεί η Μελέτη για τη διδασκαλία του ταμπουρά στα Μουσικά Σχολεία «Του κύκλου τα γυρίσματα» και τα αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας που διερευνά τις στάσεις και τις αντιλήψεις των μαθητών και των τριών τάξεων του Γυμνασίου για τις παραπάνω διδακτικές προσεγγίσεις.

Ο **Σπύρος Σιάσος** κατάγεται από το Μεσολόγγι. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ, του Τμήματος Μουσικής Παιδαγωγικής της Σχολής Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου Neofit Rilsky του Μπλαγκόεβγκραντ της Βουλγαρίας, του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Πολιτισμός» του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου Αθηνών και του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός» της Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. Είναι κάτοχος Διπλώματος Βυζαντινής Μουσικής και Πτυχίου Ανώτερων Ευρωπαϊκών Θεωρητικών (Φυγής).

Μελέτησε την τέχνη του τούρκικου saz με τους Ross Daly, Mehmet Erenler και Erdal Erzincan και του πέρσικου setar με τον Hamid Modebasseem. Από το 2002 διδάσκει Μουσική στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Τα έτη 2016-2018 διετέλεσε μέλος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής Μουσικών Σχολείων του ΥΠΑΙΘ.

12:45 - 13:15: Αλέξανδρος Καψοκαβάδης - Μουσικός & Εθνομουσικολόγος, Μέλος ΕΕΠ του ΤΜΣ του ΕΚΠΑ

“Μουσικά «όργανα» ή μουσικοί «οργανισμοί»...; Ο ταμπουράς ως αυτόνομη πολιτισμική οντότητα”

Πρόσφατα, μια παιδική φίλη και συμμαθήτριά στο Μουσικό Γυμνάσιο Χαϊδαρίου μου χάρισε τον ταμπουρά που χρησιμοποιούσε στο σχολείο στις αρχές της δεκαετίας του '90. Το συγκεκριμένο όργανο, μέρος μιας πολύ καλής παρτίδας από σάζια που έφερε στην Ελλάδα ο Λάκης Στασινός από το Αϊδίνι της Τουρκίας, έμεινε ανενεργό για περισσότερα από μια εικοσαετία, ώσπου φέτος - τριάντα χρόνια από τη χρονολογία κατασκευής του - επανενεργοποιήθηκε για εκπαιδευτική κυρίως χρήση. Αν η διαδρομή του συγκεκριμένου οργάνου φαίνεται μάλλον βαρετή, ας αναλογιστούμε εκείνη την οποία διένυσε το γιουκαλίλι μπάσο που αγόρασα προ τριετίας μέσω ενός κινέζικου διαδικτυακού καταστήματος μουσικών οργάνων: Η παραλλαγή ενός πορταγαλέζικης εμπνεύσεως και χαβανέζικης εθνικότητας οργάνου βρίσκεται στα χέρια ενός Έλληνα, ο οποίος συνήθως το χρησιμοποιεί συνοδεύοντας κομμάτια από την Ανατολική Μεσόγειο, τη Βόρεια Αφρική, τα Βαλκάνια και τον Καύκασο!

Ο παραπάνω συλλογισμός μάς ευαισθητοποιεί ώστε να αρχίσουμε να αντιμετωπίζουμε τα μουσικά όργανα ως έμπυχους πολιτισμικούς οργανισμούς· ως τους στενούς μας εκείνους φίλους, οι οποίοι κατά περιόδους μάς κράτησαν παρέα, μας ξελάσπωσαν οικονομικά, μάς στήριξαν ψυχολογικά και, λογικά, θα βρίσκονται εν ζωή ακόμη κι όταν εμείς την εγκαταλείψουμε. Αν δει κανείς τα μουσικά όργανα μέσα από αυτό το πρίσμα, είναι βέβαιο ότι θα αλλάξει και τον τρόπο με τον οποίο τα αντιμετωπίζει ως αντικείμενα διδασκαλίας και μάθησης.

Ο ταμπουράς, εν προκειμένω, είναι (1) ένα υποστηρικτικό εργαλείο του υποχρεωτικού σε κάθε μουσικό σχολείο μαθήματος με τίτλο *Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική*, (2) ο πρεσβευτής της τουρκικής λαϊκής μουσικής ταυτότητας, (3) ένα όργανο αδιαμφισβήτητα — βάσει μαρτυριών— παρόν στον ελλαδικό χώρο για πολλούς αιώνες ή (4) ένα μέσο έκφρασης και επικοινωνίας; Μήπως το μάθημα του ταμπουρά θα έπρεπε από τύποις ατομικό να διεξάγεται με όρους ουσιαστικής ατομικότητας που θα υπακούν στην προσωπική οπτική μέσω της οποίας κάθε παιδί (ή ενήλικας) αντιλαμβάνεται το μουσικό σύμπαν;

Ο **Αλέξανδρος Καψοκαβάδης** γεννήθηκε το 1981 στην Αθήνα. Σε ηλικία δέκα ετών ξεκίνησε μαθήματα κλασικής κιθάρας και θεωρητικών. Ως μαθητής του Μουσικού Σχολείου Δυτικής Αττικής ήλθε σε επαφή με τα νυκτά λαϊκά όργανα, δίπλα σε σημαντικούς δασκάλους όπως ο Χρίστος Τσιαμούλης και ο Νίκος Γράψας. Μετά το λύκειο, βρέθηκε κοντά στον Ross Daly και αφοσιώθηκε στο πολιτικό λαούτο και τις μουσικές παραδόσεις της Ανατολικής Μεσογείου. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών

Αθηνών, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στη Μουσική Κουλτούρα & Επικοινωνία και, από το 2015, διδάκτορας Εθνομουσικολογίας του ΕΚΠΑ. Έχει διδάξει στα μουσικά σχολεία της Παλλήνης, του Ιλίου και του Αλίμου. Από το 2009 μέχρι το 2021 εργάστηκε ως εκπαιδευτικός της μουσικής στα σχολεία της πρωτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης, ενώ με αφετηρία το ακαδημαϊκό έτος 2021-2022 μετατέθηκε ως Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Έχει συνεργαστεί, ως μουσικός εκτελεστής, με ορισμένους από τους σημαντικότερους ανθρώπους της ελληνικής μουσικής (Σταύρος Ξαρχάκος, Νίκος Μαμαγκάκης, Νίκος Ξυδάκης, Χάρις Αλεξίου, Δήμητρα Γαλάνη, Γλυκερία, Άλκηστις Πρωτοψάλτη, Σαβίνα Γιαννάτου, Haig Yazdjian, κ.ά.). Ως συνθέτης, εμφανίζεται στην ελληνική δισκογραφία με τα συγκροτήματα *Mat σε 2 Υφέσεις* και *PolisEnsemble*, έχοντας παράλληλα συμμετάσχει με τραγούδια και μουσικές του σε πολυάριθμες παραγωγές.